

(Данас, 07.11.2008)

Један од првих изазова с којим ће се суочити председник Барак Обама јесте садашња финансијска криза која доводи у питање будућност америчке моћи. Чланак у недељнику Фар истерн економик ривју тврди да „слом Волстрита наговештава глобалну тектонску промену: почетак опадања америчке моћи“.

Руски председник Дмитриј Медведев види кризу као знак да се америчко глобално руководство приближава свом крају, док је председник Венецуеле Уго Чавез објавио да је Пекинг сада релевантнији од Њујорка.

Ипак, вредност долара, тог симбола америчке финансијске моћи, пре расте него што опада. Кенет Рогоф, професор на Харварду и бивши водећи економиста ММФ, примећује: „Иронија је, имајући у виду да смо страћили много времена, што су странци одговорили тако што нас засипају парама. Нису сигурни где би још могли да се окрену. Они изгледа више верују у нашу способност да решимо проблеме од нас самих“.

Често се каже да кад Америка кине, остатак света се прехлади. Недавно су многи тврдили да би са успоном Кине и петродржава америчко успоравање могло да буде одвојено од остатка света. Али, када је Америку ухватио финансијски грип, остали су је следили. Многи страни лидери хитро су заменили „шаденфроиде“ (радовање туђој несрећи) страхом и сигурношћу америчких државних обвезница.

Кризе обично оповргавају конвенционалну мудрост, а ова открива да снага америчке економије остаје импресивна. Јадан учинак Волстрита и америчких регулатора коштали

Обама разуме где су границе америчке моћи

Пише: Џозеф Нај

субота, 08 новембар 2008 22:54

су много Америку у смислу меке силе привлачности њеног економског модела, али ударац не мора да буде фаталан ако, супротно Јапану 1990-их, Сједињене Државе успеју да апсорбују губитке и ограниче штету. Светски економски форум и даље рангира америчку економију као најконкурентнију на свету, захваљујући флексибилности тржишта радне снаге, вишем образовању, политичкој стабилности и отворености за иновације.

Важније питање тиче се дугорочне будућности америчке моћи. Нова прогноза за 2025, коју припрема Национални обавештајни савет САД, предвиђа да ће америчка доминација бити „у великој мери умањена“ и да ће кључна област настављене америчке супериорности - војна моћ- бити мање значајна у конкурентном свету будућности. То није толико питање америчког опадања колико „успона осталих“.

Моћувек зависи од контекста и у данашењем свету дистрибуирана је у обрасцу који подсећа на партију тродимензионалног шаха. На врху шаховског поља војна моћје углавном униполарна и вероватно ће остати тако још једно извесно време. У средини шаховске табле, економска моћје већмултиполарна, при чему су САД, Европа, Јапан и Кина главни играчи док остали стичу важност.

На дну шаховске табле налази се царство транснационалних односа који прелазе границе ван владине контроле. Оно обухвата најразличитије актере, попут банкара који електронски пребацују суме новца које су веће од већине националних буџета, терориста који пребацују оружје или хакера који руше интернет операције. Ту су и нови изазови као пандемије и климатске промене. На том дну табле, моћје широко децентрализована, па нема смисла говорити о некаквој униполарности, мултиполарности или хегемонији.

Чак и након финансијске кризе вртоглава брзина технолошких промена наставиће да управља глобализацијом, али ће политичке последице бити различите за свет националних држава и свет недржавних актера. У међудржавној политици, најважнији фактор биће настављање „повратка Азије“.

Азија је 1750. имала три петине светског становништва и три петине светске економске производње. Али 1900, након индустријске револуције у Европи и Америци, Азија је остваривала тек петину светске економске производње. Азија ће 2040. већдобрано бити на путу да поврати свој историјски удео.

Успон Кине и Индије може да створи нестабилност. Али, то је проблем са преседанима и можемо да научимо из историје како политика може да утиче на исход. Пре једног века Британија је успела да изађе на крај са успоном америчке моћи без сукоба, али неуспех света да управља успоном Немачке изазвао је два катастрофална светска рата.

Успон недржавних актера мора да се контролише. Недржавна група убила је 2001. више Американаца него што је јапанска влада убила у Перл Харбуру. Пандемија коју су рашириле птице или авионски путници могла је да убије више људи него што је нестало у Првом или Другом светском рату. Могло би се испоставити да су проблеми дифузије моћи (даље од државе) тежи од померања моћи између држава.

Изазов за Обаму јесте тај што је све више и више питања и проблема ван контроле чак и најмоћније државе. Иако САД добро стоје према традиционалним мерилима моћи, та мерила све мање успевају да обухвате оно што дефинише светску политику и што се, захваљујући информатичкој револуцији и глобализацији, мења на начин који спречава Американце да остваре своје међународне циљеве када делују сами.

На пример, међународна финансијска стабилност витална је за амерички просперитет, али је неопходно да САД сарађују с другима да би то оствариле. Глобалне климатске промене ће, такође, утицати на квалитет живота, али САД не могу саме да изађу на крај с тим проблемом. У свету где границе постају порозније за све, од дрога преко заразних болести до тероризма, Америка мора да мобилише међународну коалицију да се позабави заједничким претњама и изазовима.

Руководство Америке као највеће светске економије остаје круцијално. Проблем америчке моћи као последице финансијске кризе није опадање, већ сазнање да чак ни најмоћнија земља не може да оствари своје циљеве без помоћи других. Срећом, Барак Обама то разуме.

Аутор је бивши помоћник америчког секретара за одбрану, а сада је професор на Харварду

Обама разуме где су границе америчке моћи

Пише: Џозеф Нај
субота, 08 новембар 2008 22:54

Copyright: Project Syndicate, 2008.

Данас има ексклузивно право објављивања у Србији